

Fransa Komünist Partisi Stalincilikten Demokratikleşme Sürecine

(1920 — 1978)

Fransa Komünist Partisi (FKP) 1978 seçimlerinden büyük bir yenilgiyle çıktı. Bu aynı zamanda, «Ortak Hükümet Programı» (1972) çevresinde toplanmış olan tüm sol partilerin yenilgisi oldu (Sosyalist Parti, Sol Radikaller Haraketi). Amaç sorumlulukları tespit etmek ve giderek sorunların kökenine inmek. Ancak bu yoldan sosyalizmin teori ve pratiği gelişebilir. Sorunlara yüzeysel bakmak, ya da hasıraltı etmeye çalışmak, sosyalist düşüncüyü durağanlaştırdığı gibi onu «monolitik» bir yapıya dönüştürür. Dönüşümden de öte ona katı bir süreklilik getirir: Buna da «Stalinci» düşünme biçimi diyoruz. Bu olguyu tarihte —teoride ve pratikte— çeşitli ülkeler ve partiler yaşadılar, görece olarak yaşamaya devam da ediyorlar. Bir kısmı iyi niyetle bundan kopmaya çalışsa bile tarihleri ve geçmiş pratikleri ağır basıyor. FKP bu açıdan iyi bir örnek. 1978 seçimleri ertesi FKP'nin sosyalizm adına düşündüklerini iyi kavrayabilmek için ilkin tarihine bakmak gerekiyor. Ancak böylece FKP'nin somut olaylar ve sorunları çerçevesinde günümüzdeki analizi, sosyalist düşünce açısından doğurgan olabilir.

FKP'NİN DÜNÜ : 1920 - 1972

Tours Kongresi'nde (1920) Lenin'in daha önce öne sürmüş olduğu 21 koşulunu kabul eden çoğunluk Sosyalist Parti'den koparak (SFIO), Fransa Komünist Partisi'ni (SFIC) kurdular. Bu koşulları kabul eden partiler 1919'da kurulan III. Enternasyonal'e üye olabiliyorlardı. «21 koşulun» en önemlileri şunlardı: Proletarya diktatörlüğünü kabul etmek, «reformist» olanları Parti'den ihraç etmek, ve en önemlisi Sovyet sosyalizmi ve devrim modelini kabul edip uygulamaya koymak. Bu

tarihten sonra FKP Sovyetler Birliği'nin 1970 yıllarına kadar en büyük destekçisi ve sözcüsü oldu. Bunun sonucu olarak FKP 1920 - 1934 dönemi boyunca içine dönük, sekte ve marjinal bir parti olarak kaldı. FKP'nin dışa açılması ve kitlelerce benimsenmesi dünyadaki politik ve ekonomik dengenin çökmesiyle açıklanabilir: Batı demokrasilerinin krizi sonucu faşizmin 1922'de İtalya'da, nazizmin de 1933'de Almanya'da iktidarı ele geçirmeleri; kapitalizmin en derin krizi olan 1929 krizinin ekonomik yapıları felce uğratması.

Öte yandan en önemli politik olay III. Enternasyonal'in faşizmle ilgili yapmış olduğu analizi tamamen değiştirmiş olmasıydı. Stalin'in tavrı olan ilk analiz «faşizmin çürümekte olan kapitalizmin son çaresi olduğu, faşizmle birlikte kapitalizmin de yok olacağı» üzerineydi. 1934'e kadar Enternasyonal'in resmî dili olan bu ekonomist ve «felâketçi» tez (thèse catastrophiste) ilk önce İtalya Komünist Partisi (İKP), daha sonra Almanya Komünist Partisi'ni yanlış politik tutumlara götürmüştü (AKP Sosyal-Demokratları sosyal-faşistlikle suçluyordu) ve faşizmin iktidarı almasına en büyük neden olmuştu. 1934'de, Enternasyonal'in 7. Kongresi'nde, Dimitrov'un «ortak cephe» teziyle insanlığa çok pahalıya mal olmuş olan ilk yanlış düzeltilmişti. Bu teze göre «faşizm krizde olan kapitalizmi bu durumdan kurtarır. Kendisine iktidar yolunu açmış olan büyük sermayenin monopolcü (tekelci) birikimini sağlar. Dolayısıyla yapısal olarak daha da güçlenen kapitalizme ve onun yeni bir yönetim tarzı olan «Olağanüstü Devlet Biçimine» (Forme d'état d'exception, N. Poulantzas, **Fascisme et dictature**) karşı tüm demokrat, ilerici ve sosyalistlerin ortak bir

cephe oluşturmaları gerekmektedir.» Bu tavır çok geç olmakla birlikte Fransa'da faşizan bir darbe teşebbüsünü engellemiştir (1934). Enternasyonal doğrultusunda FKP «sınıfa karşı sınıf» eylemini bir tarafa atarak, «uzatılan el politikasını» (politique de la main tendue) uygulamaya koymuştur. Bu tavır mevasını vermiş, 1934'de Sosyalist Parti ve Radikal Partiyle «Halk Cephesi» (Front Populaire) adı altında birleşmişlerdir. Faşizme karşı yapılan bu ortaklık ilk aşamada sol partilerin 1936 seçimlerini kazanarak iktidara gelmelerini sağlamış, uzun vadede de faşizm tehlikesini önlemiştir. Bu seçimle, FKP 1932'de 780.000 oylarıyla % 15'lik bir taban elde etmiştir. «Halk Cephesi Hükümeti» içinde yer almadan destekleyen FKP işçi sınıfının «devrimci grevlerini» destekleyerek çok önemli toplumsal ve ekonomik haklar almasını sağlamıştır. Bunlardan en önemlileri: İş yerlerinde sendikal hakların kazanımı, toplu iş sözleşmelerinin kabulü, ücretlerin % 15 artması, çalışma haftasının 40 saate indirilmesi ve ücretli tatilin zorunlu olması. Ancak bir yıl hükümet edebilen bu üçlü ortaklık, III. Cumhuriyet rejiminin (1875-1939) sürekli, kronik ve yapısal krizi sonucu (Hükümet etme süresi ortalama 7 aydı) 1937'de son buldu.

1937-1939 dönemi uluslararası düzeyde çok önemli politik krizlerin yaşandığı bir dönemdi: Hitler'in Avusturya'yı ilhakı (1938), Çekoslovakya krizi (1938-1939) ve Polonya krizi (1939). Bu arada sosyalistler arasında moral bir krize yol açan önemli bir gelişme oldu: Hitler ve Stalin arasında imzalanan saldırılmazlık paktı (Nisan 1939). Konumuz dolayısıyla bu soruna değinmiyoruz. Önemli olan tarafı Fransa'da doğurduğu ideolojik krizdi. Birbirinin düşmanı, taban tabana karşıt ve antagonist iki ideolojinin belli konularda anlaşmasını «Marksizmin» hiçbir tarafına oturtamayan aydınlar partiden koptular. Kısa bir süre sonra da dönemin Başbakanı Radikal Daladier ülkenin güvenliği açısından FKP'yi kapattı. Bundan sonra «tarihin hızlandığını» görüyoruz: Fransa'nın yenilişi ve işgali (Haziran 1940), Hitler'in Sovyetlere saldırısı (Haziran 1941) ve Fransa'da direniş hareketinin (Resistance) faşizme karşı örgütlenişi.

FKP'nin direnme hareketinde oynadığı rol ve onu örgütleyişi onun kitlelerle kaynaşmasında temel öge olmuştur. Parti militanlarının işgal süresince göstermiş oldukları kahramanlık ve vermiş oldukları kayıp, (20.000) halk tarafından «Kurşunlananların Partisi» diye adlandırılmasına neden olmuştur. Kurtuluşun sonra yapılan 1945 seçimlerinde 5 milyon oy ve % 27 oranıyla Fransa'nın birinci partisi olan FKP, sağladığı bu başarı ve prestiji, 1945-1947 döneminde «Üçlü Partiler Hükümeti»nde görev alarak somutlaştırmıştır. 1946'da Churchill'in kullandığı «demirperde» deyimiyi ilk belirtileri başlayan «Soğuk Savaş» (1947-1962), Fransa'da da etkisini göstermiş ve FKP'nin hükümet dışı kalmasına neden olmuştur. Dönemin başbakanı olan sosyalist Ramadier, Komünistlerin «yabancı bir milletin» çıkarlarını yansıttığı ve o ülkenin Fransa'daki «Truva atı» rolünü oynadığını iddia ederek, Komünist bakanları hükümetten ihraç etmiştir. Bu nedenle 4. Cumhuriyet (1946-1958) ve 5. Cumhuriyet (1958 - ?) dönemi boyunca FKP, ortalama % 22 oylarıyla 30 yıldır muhalefette kalmıştır.

4. Cumhuriyet döneminde FKP, öbür Avrupa Komünist Partilerine göre Sovyetler Birliği Komünist Partisinin (SBKP) daha çok yanında yer almış ve «Stalinci» bir politika izlemiştir. Sürekli olarak Stalin'in iç politikasını desteklemiş, uygulanan bütün pratiklerin (Moskova davaları, parti içi demokrasinin bastırılması, sol eleştiri getirenlerin karşı devrimci ve emperyalist ajanı sayılması, v.b.) sosyalizm adına yapıldığını savunmuştur. Stalin'in 1953'de ölmesinden sonra, görece liberalleşen SBKP bunu, 1956'da Kruşçev'in 20. Kongreye sunduğu raporla somutlaştırmıştır. Stalin'i yargılayan bu rapor her ne kadar Marksist bir analiz değilse ve ekonomist yanı ağır bassada, tüm dünyada uyandırmış olduğu yankılar derin olmuştur. Buna karşın kraldan daha fazla kralcı olan FKP, bu raporun varlığını sürekli inkâr etmiştir. «Stalincilikten arınma» (destalinisation) sürecinin etkileri «Sosyalist» blok içinde etkilerini göstermeye başlamıştır. Bunun en trajik örneğini Macaristan yaşamıştır. 1956'da kendiliğinden başlayan hareket geniş halk kitlelerine yayılmıştır. György Lukacs'in deyimiyi «1956 halk ayaklanması» diktatörlüğe, Sovyet egemenli-

ğine karşı yönelmiştir. «COMECON» çerçevesinde ülkelerinin sömürülmesi ve özgürlüklerin olmaması nedeniyle başlayan Macar ihtilâlinin amacı Parti-devlet ikilemini yıkmak ve daha «İnsancıl bir sosyalizme» geçmektir. Sovyetlerin bu ihtilâli tanklar ve kanla bastırması, tüm dünya sosyalistlerini, 1939 Alman-Sovyet Paktı ertesi açılmış olan yeni bir ideolojik krize sokmuştur. FKP aynı tarihte, «Halkların kendi kaderlerini tayin etme» prensibini çiğneyen bu olayı «karşı devrime» engel olduğu için desteklemiş ve SBKP çizgisini «sosyalizm» adına savunmuştur.

Bu arada sosyalist kriz 1960'larda Çin-Sovyet uyumsuzluğu sonucu daha belirginleşip derinleşmiştir. Sosyalizme geçişte modeller sorunu gündeme gelmiş, «tek model», «tek sosyalist gerçek», «tek bilimsel sosyalizm» kavramları teoride ve pratikte «Bloklar» içi ve dışında Marksistler tarafından irdelenmeye başlanmıştır. Buna iyi bir örnek FKP'nin de tavrını yansıttığı için 1968 Çekoslovakya olayıdır. «İnsancıl bir sosyalizm» isteyen ve bunun için ekonomik liberalizasyona karar veren Dubçek yönetimindeki Çek halkı, Varşova Paktı ordularının müdahalesine uğramıştır. Brejnev'in geliştirdiği «Sınırlı egemenlik» tezi (1968) Sovyetlerin, «uydu ülkelere» tanıdıkları görece özerkliğin boyutlarını göstermiştir. «İkinci Budapeşte» olayını FKP kınamıştır. Yalnız bu eleştiri biçimsel olmuş, sorunun özüne inilmemiş ve daha sonra yerini tedbirli bir susuşa bırakmıştır.

Parti genel sekreteri olan Thorez dönemindeki FKP'nin «Stalinci» özü, Rochet döneminde göreceli olarak sürmüş, Marchais dönemi (1970-1978) ile yapısal değişimlere uğramıştır. Bunun en belirgin örneği FKP'nin kendi dışındaki sola açılması olmuştur.

FRANSA KOMÜNİST PARTİSİNİN DEMOKRATİKLEŞME SÜRECİ (1972-1977)

FKP'de görülen sola açılma eylemi, ilk kez seçimsel düzeyde 1962'de görülmüştür. Bu hareket zamanla daha da olgunlaşmış ve tabandan solun belli hedefler çevresinde birleşmesi için baskılar gelmeye başlamıştır. 1968 genel grevleri sırasında, işçi sınıfı bu isteğini dile getirmiştir. 1971 yılında Epinay Kongresinde, Sosyalist Parti önemli bir değişim ge-

cirmiş, Mitterrand'ın seçilmesiyle 4. Cumhuriyet zamanında uygulanan egemen sınıflarla işbirliği politikası sona ermiştir. Bu parti kendine ideal olarak «demokratik bir sosyalist toplumu» seçmiş, buna ulaşabilmek için de FKP ile işbirliğini birinci koşul olduğunu görmüştür. Sonuç olarak iki parti 1972'de «Ortak Hükümet Programını» imzalayarak, iktidarı almak için ortak bir strateji izlemeye başlamışlardır. Bu programın içeriği şunları kapsıyordu: Tüm kredi ve banka sisteminin devletleştirilmesi, tekelci kapitalizmin elinde bulunan önemli sanayi grup ve tekellerinin millileştirilmesi, özgürlüklerin genişletilmesi, devletin daha demokratik bir düzeyde işleyebilmesi için reformların yapılması v.b. Bu anlaşma iki açıdan FKP ve SP'yi etkilemiştir. İlk olarak SP'nin etkisiyle FKP demokratikleşmiş, parti içi tartışma «demokratik merkezîyetçilik» kapsamı içinde göreceli olarak gelişmiş ve ideolojik ayrılıklar yüzünden partiden atma işlemi durmuştur. İkinci olarak da FKP ile ilişkisi nedeniyle SP ekonomik ve politik açıdan daha da radikalleşmiş, Marksizmi bir düşünce sistemi ve bilimsel bir yaklaşım olarak kabul etmiştir. Sağla ilişkisini koparan SP böylece «reformist» çizgisini sol içinde daha sağlam bir şekilde oturtmuş ve kendi iç birliğini sağlamıştır.

1972-1978 döneminde FKP yetersiz olmakla birlikte önemli radikal değişimler geçirmiştir. Bunlardan en önemlisi «Stalincilikten arınma» politikası, giderek Sovyetler Birliği'ni eleştirme olmuştur. Bu akım henüz istenen boyutlara ulaşmasa bile, parti içinde aydınlar düzeyinde önemli teorik çalışmalar başlatmış, özgürlükler sorunu gündeme gelmiş ve sonunda 22. Kongreye yol açılmıştır.

SOVYETLER, FKP, FKP AYDINLARI VE ÖZGÜRLÜKLER

FKP'nin geçmişine bakınca «teorisyen» olarak büyük bir boşluk görüyoruz. İKP ile karşılaştırınca, FKP'de bir Gramsci, bir Togliatti örneklerini görmek çok güç. Geçmişteki aydınlar militan çalışmalara katılmadıkları için önemli kararlarda parti yönetimi tarafından kolaylıkla karar mekanizmasından soyutlanmışlardı. Bugün durum daha değişik. İlk olarak parti içinde hem oldukça önemli sayıda

Birikim 40 - 41/58

hem de değişik görüşte aydını barındırıyor. Üstelik bunlar parti kademelerinde önemli görevler aldıkları için soyutlanmaları çok güç. Bunlara en iyi örnek Elleinstein, Althusser, Balibar, Labica v.b. Parti içi demokrasinin ana koşulu olan çoğulculuk, Merkez yönetimi tarafından bazı durumlarda hazımsızlıkla karşılanırsa bile, bunu önlemek imkânsız. Önlemeye çalışmak demek, tarih tarafından mahkûm edilmiş olan Stalinci parti anlayışını hortlatmak, Marksizmle ilişkisi olmayan totaliter bir düzeni geri getirmek demektir. Bunun da demokratik işleyiş mekanizmasıyla uzaktan yakından ilişkisi yoktur.

Demokrasi demek özgürlük demek. Batı demokrasisi olsun, sosyalist demokrasi olsun bir rejimi geçerli kılan en önemli ölçüt özgürlükler kavramı. Marx zamanında özgürlükleri ikiye ayırmış: Burjuva toplumundaki «biçimsel özgürlükler» ve gelecekteki sosyalist toplumun tanıyacağı «gerçek özgürlükler» ki bunun özünü kapitalist sömürü düzeninin yok olması meydana getiriyor. Marx yaşamış olsaydı yine aynı şeyi söylerdi. Yalnız bir farkla: Sosyalist toplum düzeninin hâlâ kurulmamış olduğunu belirterek. Özgürlükler sorununun gündeme gelmesi «sosyalist» denen ülkeler üzerine eğilmeyi ve giderek o rejimlerdeki «Devlet» biçimleri ve bunların özü hakkında Marksist yaklaşımda bulunmayı gerekli kılıyordu. FKP içinde bu çalışmaya tarih profesörü olan Elleinstein başladı. Yayımladığı **Sovyetler Birliği Tarihi (1917-1975)** ve **Stalin olayı**, Sovyetler tarafından kara listeye alınmasına yetti. Elleinstein Sovyetler karşısında aldığı tavırla partinin en ileri kanadını yansıtıyor. Yarın partinin tümü bu yola girerse geçmişin ipoteklerinden kurtulabilir. Sovyetlerin eleştirisi, ancak Marksist bir tabana oturtulup radikalleştirildiği ölçüde FKP demokratikleşebilir. Bunun ilk aşamada sorumlu partililer tarafından ideolojik olarak sindirilmesi, giderek tabanın da bunu kabul etmesi gerekir. Bu konuda Elleinstein'in tavrı şematik olarak şöyle özetlenebilir:

«Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin çok eksik ve yetersiz olarak varolduğu gerçeğini kabul edip, söyleme cesaretini kendimizde bulmalıyız. Bürokrasinin egemen olduğu ve politik demokrasinin varolmadığı SSCB'de, henüz tamamlanmamış ve parça parça bir sosyalizm

olduğunu görmeliyiz. Bundan da öte Sovyetler ne bir model, ne de bir örnektir; hattâ SSCB 'anti-model'dir. Bizim anladığımız anlamda sosyalizm dünyanın hiçbir yerinde yoktur. Yalnız bildiğimiz bir gerçek var: O da sosyalizmin nasıl olmaması gerektiğidir.»

Yalnız, bunları söylerken Sovyetlerin dünya tarihinde yapmış oldukları iki büyük değişikliği gözardı etmemek gerekir: 1917 Ekim devrimini gerçekleştirmeleri ve 20 milyon insan feda ederek faşizmi yenmeleri. Tarihi hızlandıran ve insanlığın kaderini değiştiren bu olgular, Sovyet sistemine eleştirel bir gözle bakmayı önlememelidir. Teoride ve pratikte SSCB örneği, «Marksizm ve Sosyalizm» açısından uzlaşmaz çelişkilerle doludur. Bu konuda FKP aydınlarının tavrı dışı CERM'deki (Marksist inceleme ve araştırma merkezi) konferanslarla somutlaşmıştır. 1977'deki bu konferanslar «Teoride ve pratikte Sovyet devletindeki değişimler» konusu çerçevesinde yürütülmüştür. Ekim devriminin 60. yılı dolayısıyla çıkarılan «Sovyetler ve biz» konulu **La Nouvelle Critique** (Yeni eleştiri) dergisinde bu araştırmalar daha da ileriye götürülmüştür. Yalnız partinin resmî yayın organı olan **Humanité** (İnsanlık) gazetesinde bu konulara hiç değinilmemiştir. FKP aydınlarının Sovyetler karşısında tavrı alışları başlıca şu konularda olmuştur: SSCB'de «Devlet» ve bürokrasi sorunu, üretim ilişkilerinin niteliği, demokrasi ve özgürlükler sorunu, dış politikanın niteliği v.b.

Parti yönetimi her ne kadar aydınlar düzeyindeki cüretli ve haklı tavırları almamış olsa da, bazı önemli olaylar karşısında Sovyetler Birliği'ni eleştirmekten çekinmemiştir. Bunlardan ilki 1974 başkanlık seçimi sırasında meydana gelmiştir. Seçim arifesinde Fransa, Sovyet elçisinin sağın ortak adayı olan Valery Giscard d'Estaing'i ziyaret etmesi FKP tarafından ülkenin iç işlerine karışmak olarak yorumlanmış ve protesto edilmiştir. İkinci önemli olay 1977'deki «Corvalan - Bukovski» değiş tokuşu sırasında geçmiştir. Marchais bunu «içler acısı bir alışveriş» olarak değerlendirep, kınamıştır. Üçüncü olay 1977 yılında Parti'nin resmî olarak «Sovyetlerdeki insan haklarını koruma mitingine» katılması olmuştur. Bu mitingde Parti adına Juquin konuşmuş ve Leonid Pliuç'la el sıkışarak vermiş olduğu

Birikim 40 - 41/59

haklı mücadeleyi kutlamıştır. Ne yazık ki bu toplantının belgeseli, 1978 seçimleri sırasında Parti tarafından toplatılarak dağıtılması önlenmiştir. Bu da Parti içindeki iki akımın varlığını ve 22. Kongre'nin daha hazmedilmediğini göstermesi açısından ilginçtir.

22. KONGRE : 1976

22. Kongre ile FKP çok önemli değişiklikler geçirmiştir. En başta çoğulculuk kavramının gerçek bir sosyalizm için zorunlu olduğu kabul edilmiştir. Buradan giderek sosyalizmin ancak kitlelerin büyük çoğunluğuyla gerçekleşebileceği, bunun için de ittifaklar yapmak gerektiği benimsenmiştir. FKP'yi bunları kabule Sovyetler'deki «sosyalizmin» başarıya ulaşamaması zorlamıştır. SSCB'de bu iki ana kavramın hiçbir zaman oluşmamış olması nedeniyle, «parti devletle» özdeşleşmiş, Lenin'in ölümünden sonra (1924) parti içi demokrasi yok olmuş ve bu gittikçe güçlenen bir bürokratik sınıf oluşmasına neden olmuştur. Bu olgu daha sonra, Lenin'in **Devlet ve Devrim**'de (1917) savunduğu «Devletin çürümesi teorisinin» tersine ortaya «Süper güçlü bir devlet» yapısı çıkartmış ve «proletarya diktatörlüğü» kavramı yerini «partinin, proletarya üzerinde diktatörlüğü» pratiğine bırakmıştır.

22. Kongre'nin en önemli teorik dönüşümü «proletarya diktatörlüğü» üzerine olmuştur. Bu kavramın anakronik ve güdük kaldığını savunan kongre, reddine karar vermiştir. Partideki bu dönüşüm, Althusser çevresinde yoğun eleştirilere yol açmıştır. Kavramın dışında en büyük eleştiriler bu kararın alınış tarzına karşı olmuştur. Yerel örgütler Kongre öncesi bu sorunu tartışmadan, bir oldu-bitti karşısında kalmışlardır. Bu da karar mekanizmasının «Stalincilikle» suçlanmasına yol açmıştır. Bugün artık bu kavram üzerine tartışmalar bitmiştir, sadece Althusser çevresindeki tabanı öğrenci olan küçük bir fraksiyonda taraflarını barındırmaktadır.

Kabul edilen başka bir kavram da «Fransa'nın renklerine göre bir sosyalizm» olmuştur. Tekelci devlet kapitalizmi analizi ışığında bu kavram, anti-tekelci sınıf ve zümrelerin birliğini gerektirmektedir.

FRANSA KOMÜNİST PARTİSİ'NİN BUGÜNÜ : 1977 - 1978

Mart 1978 seçimi öncesi ve sonrası FKP'nin sorumlulukları

1972'de imzalanan «Solun ortak hükümet programı» çerçevesindeki «Sol Birlik», Mart 1978 seçimlerine kadar solun büyük başarılar kazanmasını sağlamıştır. 1976'daki yöresel ve 1977'deki belediye seçimlerinde sol oy oranını % 53'e çıkartarak saği büyük yenilgilere uğratmıştır. Belediye seçimleri ertesinde, FKP «Ortak hükümet programının» güncelleştirilmesini isteyerek SP ile tartışmaya oturmak istemiştir. Buna neden olarak, 1974 krizi dolayısıyla Fransa ekonomisinin yapısal değişikliklere uğradığını belirten FKP, «Ortak hükümet programı»ndaki bazı konuların kapsamının genişletilmesini ve günün koşullarına uydurulması için gözden geçirilmesini önermiştir. Bu önerinin ana hedefi devleştirilecek tekelin ve onların uzantısı olan firmaların kapsamının geniş tutulması, asgari ücretin 1800 F'dan 2400'e çıkartılmasıydı. 1977 Haziran'ında çalışmalarına başlayan ortak çalışma grubu, 1977 Eylül'ünde anlaşamayarak faaliyetini durdurmuş ve FKP ile SP arasında kopma meydana gelmiştir. Bu ayrılık giderek büyük boyutlara ulaşmış, FKP'nin SP'ye karşı olan tavır ve kullandığı dilin «Moskova davalarındaki» (1938) savcı Vişinski'nin tavrını hatırlattığı söylenmiştir. SP'yi sağa kaymakla suçlayan FKP, bunu «Bonn'un eline» kadar götürmüş ve bu sözler SP'nin de kendilerini «Moskova'nın eli» diye suçlamasına neden olmuştur. Her iki suçlama da yersiz ve haksızdır. Fakat buna FKP sebep olmuştur. SP'nin 1971'de geçirmiş olduğu radikal değişimi (Marksizme dönüşünü ve sağla tüm ilişkisini kesişini) bir kalemde silen FKP, SP'nin geçmişine dönerek sağa kayışını tarihi olgularla ispatlamaya kalkmıştır. Aynı yoldan SP, FKP'nin geçmişinden, Stalin'ci döneminden kaynaklanan eleştiriler getirmiştir. Her iki partinin de geçirmiş oldukları evrimler yadsınamaz, fakat suçlamaların keskin oluşu ve kamuoyu önünde geçmesi solun büyük oy kaybına neden olmuş ve solun seçimleri kaybetmesi ile sonuçlanmıştır.

Sol içi uzlaşmazlık seçimlerin ilk turuna kadar sürmüş, ikinci tur öncesi FKP ve SP

anlaştıklarını ilân etmişler ve ortak bir program imzalamışlardır. Kapsam bakımından bu anlaşma iki parti arasındaki önemli hiçbir sorunu çözmediği için, FKP'nin daha önceki tavrını haklı bulan militanların, bazı sorular sormasına ve bu anlaşmanın «neden 1977 Eylül'ünde imzalanmadığı» üzerine düşünmelerine neden olmuştur. FKP'nin izlemiş olduğu politika, partinin içinden ve dışından «Yeni Stalincilik»le (Neo-stalinisme) suçlanmasına yol açmıştır. FKP'yi böyle bir tutuma iten nedenler neler olmuştur?

Her şeyden önce FKP sol partiler içinde, SP ardından ikinci sıraya düşmeyi hazmedememiştir. 4. ve 5. Cumhuriyet boyunca FKP en büyük sol parti olmuş ve işçi sınıfını temsil etmiştir. SP'nin gelişmesi, «Sol Birlik» içinde güçler dengesini FKP aleyhine dönüştürmesini FKP kabul edememiş ve uzlaşmaz bir tavır takınmıştır. «Sol Birliğin» ve giderek 22. Kongre'nin hazımsızlığını gösteren bu olgu, FKP'nin parti çıkarını, tüm solun, emekçi kitlelerin, orta sınıfların ve aydınların ortak çıkarlarından üstün tutmasına neden olmuştur. FKP'nin bu sektör tavrı, SP'nin etki alanını daraltmış, SP taraftarı «ortanın solu» eğilimli büyük bir seçmen kesitinin (% 2 - 3) sağa kaymasına ve giderek seçimlerin kaybedilmesine neden olmuştur.

Seçim döneminde FKP'nin izlemiş olduğu seçim propogandası da 22. Kongre ile çelişki açısından incelenmeye değerdir. Stalinci dönemi hatırlatan «sınıfa karşı sınıf» temelinde yürütülen propoganda, 22. Kongre'deki «Fransa halkının birliği» kavramı ile çelişmiştir. Uvriyerist tavra giren parti, giderek «sefaletçilik» propogandası yapmıştır. Bu strateji Fransa toplumsal gerçeği ile çelişmiştir. Fransa'da 17 milyon yoksul vardır. Bu kesitin asgari ücretin altında geliri vardır, başka bir deyişle görece yoksuldurlar. Elleinstein buna «modern sefalet» adını vermiştir. Bugün Fransa'da 1,5 milyon işsiz olmasına karşın, bazı işkollarının krizde bulunduğu ve işsiz oranının yüksek olduğu seçim bölgelerinde bile bu strateji solun kaybına, bu yörelerde sağın sandalye kazanmasına yol açmıştır.

Bu stratejik yanlış, egemen sınıfların yanlış analizi sonucu, ara sınıfların gözardı edi-

lerek, propogandanın «zenginlere ödetme» üzerine yürütülmesi ile devam etmiştir.

Mart 1978 seçimlerinde parti oyların % 20,6'sını almıştır. Bu 1973 seçimlerine göre % 0,8'lik bir gerilemedir. 1978 seçimlerinde 18 yaşındaki seçmenlerin ilk kez oy kullanmasına ve bu kesitin daha çok sol eğilimli olmasına karşın meydana gelen oy kaybı çok önemlidir. Tüm bunlara karşın parti, 1973 seçimlerine göre 13 fazla milletvekili çıkarmıştır (toplam 491 üzerinden 86 milletvekili). Seçim ertesi partinin gazetesi **Humanité** Parti'nin iyi bir yolda olduğunu, kazanılan sandalyelerin bunu kanıtlandığını iddia ederek solun seçimleri kaybettiğini unutmuş ve bu durumdan partinin hiçbir sorumluluk taşımadığını belirtmiştir. Partinin izlemiş olduğu politikanın yanlışlarını gören, dolayısıyla sorumluluğuna inanan militanlar ve aydınlar bu tavır karşısında yoğun bir eleştiri kampanyası başlatmışlardır. Bu eleştiriler yazı halinde özellikle **Le Monde** gazetesinde yayımlanmıştır. Buna partinin anti-demokratik tavrı neden olmuştur. Merkez komitesi partinin yayın organlarında, tartışma sütunu açılmasını reddettiği için aydınlar parti dışı basında görüşlerini açıklamışlardır.*

FKP'nin Sorunları

Bugün FKP'nin en önemli sorunu «parti içi demokrasidir». Bu demokrasi hem niteliksel, hem de niceliksel olmalıdır. 22. Kongre bunun temellerini atmıştır. Teoride varolan bu kavramın, günlük parti yaşantısına da geçmesi gerekmektedir. Seçim sonrası partinin almış olduğu anti-entelektüel tavır bunun sınırını göstermiştir. FKP'de demokrasi anlayışı «Demokratik Merkezizetçilik» kavramını temel olarak almıştır. Bugün çok az Komünist bu kavramı reddetmektedir. Terim olarak bu kavram demokrasiden daha fazla merkezizetçiliğe ağırlık vermektedir. Sorun «Demokratik merkezizetçiliği» günümüz Fransa'sında yeniden değerlendirmektir. Elleinstein'in bu konuda görüşü şöyledir:

* Bu aydınlar gene Althusser, Balibar ve arkadaşları ile, çok daha sağ bir çizgide bilindiği halde, Parti organlarında onlara söz hakkı verilmesini savunan Elleinstein.

«Bugün ne çarlık Rusya'sı ne de iç savaş dönemi. Fransa ne İkinci Dünya Savaşı öncesi, ne de 'soğuk savaş' çağındadır. (...) Günümüzde binlerce Komünist parti içinde demokratik olarak tavırlarını ortaya koyuyorlar. Fakat fikirlerin yalnızca 'dikey' olarak (tabandan Merkez yönetimine doğru) dolaşması yetersizdir. Aynı anda 'yatay' fikir dolaşımı gerekmektedir. Böyle bir durum Lenin'in koymuş olduğu 'Demokratik merkezîyetçilik' kavramıyla çelişmemektedir. 'Yatay' dolaşımı reddetmek, partinin Stalinci mirasının sonucudur. Lenin döneminde parti içi demokrasi-nin işleyişinde yatay dolaşımın örnekleri görülmüştür. Yalnız fikir alış verişleri ile, fraksiyon oluşması arasındaki farkı hem görmeliyiz, hem de bu ikisini karıştırmamalıyız. (...) Parti eğer bu yola girmezse, tabanın sesini dinlemezse ilerde gücünden çok şey yitirir.»

*

Mart 1978 yenilgisinden sonra «Ortak hükümet programı» geçerliliğini yitirmiştir. Solun başarısızlığı «birlikten» değil «Birliksizlik-

ten» doğmuştur. Nesnel olarak FKP'nin tüm solun yanındır. İtalya'da İKP'nin gerçeğe leştirildiği «tarihi uzlaşma», Fransa gerçeği de tüm solun tarihi uzlaşmasını gerektirir. FKP eski tavrını devam ettirirse, 4. Cumhuriyet dönemindeki gibi tecrit olmayı kaçınılmaz etmiş olacaktır. Bu durum da SP'nin solun kaymasına neden olacaktır. Bugün Fransa solun bu yola girmesine imkân yoktur. Fakat yeni bir sol birlik için, yönetici kadroların önce tabanın bu birliğin nesnel koşullarını hazırlaması ve isteklerini dile getirmesi gerekmektedir. «Sol Birliğin» başarıya ulaşması her şeyden önce tabanın ağırlığını koyma ve parti yöneticilerine baskı yapma gerektirebilir. Bunun için de en başta Fransa'nın 22. Kongre hedeflerine bağlı kalıp, 22. Kongresi'nde bunları daha da ileriye götürebilmesi gerekmektedir. FKP tüm demokratik süreçte bir hayli yol almıştır; bu yolun sonuna varmak için parti içindeki ve toplumdaki dinamikler hazır. Amaç, somut ve gerçekler çerçevesinde «tarihi hızlandırmaktır».

BİBLİYOGRAFYA

- MOLINA-VARGAS, *FKP içinde diyalog*, Maspero, 1978.
MARÇAİS, *Açık konuşalım*, Grasset, 1978.
MARÇAİS, *Demokratik meydan okuma*, Grasset, 1975.
ELLEİNSTEİN, *FKP*, Grasset, 1977.
ELLEİNSTEİN, *Stalin Olayı*, 1977.

ELLEİNSTEİN, *Sovyetler Birliği Tarihi (1917-1991)*, Ed. Sociale, 1975.

ALTHUSSER, *22. Kongre*, Maspero, 1977.

GAZETE VE DERGİLER

- Le Monde*, Eylül 1977 - Nisan 1978.
Humanité, Mart - Nisan, 1978.
La Nouvelle critique (Politique, marxisme, culture), Sayı 108, Kasım, 1977.